CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

१०२

शिव रात्री व्रत कथा

शाके - १८५८

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

सि·रा·क·

॥२॥

श्रीगणेशायनमः ॥ ॥अथ पापमोचनीव्रतकथा लिख्यते ॥ ॥कैलासशिखरे रम्ये वासीनं तु नगात्म
रु ॥ पंचवक्त्रं दशभुजं त्रिनेत्रं शूलपाणिनं ॥१॥ कपालखट्वांगधरं खड्गखेटकधारिणं ॥ पिना
कपाणिं भीमास्यं वरदं वृषवाहनं ॥२॥ भस्मांगं व्यालसंभाढ्यं शशांककृतशेखरं ॥ नीलजीमूत
संकाशं सूर्यकोटिसमप्रभं ॥३॥ क्रीडमानं तु देवेशं गणैश्च परिवारितं ॥ गौरी प्रोवाच नत्वार्दे
विस्मयान्फुल्ललोचनमा ॥ ॥ पार्वत्युवाच ॥ ॥ कथयस्व प्रसादेन यज्ञोपवीतत्रमं मम ॥ श्रुतास्त
या श्रीदेवमात्रतानां निश्चयाः शुभाः ॥४॥ तथा वेदान्तधर्मो यत्तीर्थधर्मा ह्यनेकधाः ॥ नास्ति मे नि
श्चयो देव भ्रान्ताहं तु पुनः पुनः ॥६॥ तस्माद्दुःखदं देवेशा एकं निःसंशयं शुभं ॥ व्रतानामुत्तमं दे
व भुक्तिमुक्तिप्रदायकं ॥७॥ तदहं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व मम प्रभो ॥ ॥ईश्वर उवाच ॥ ॥ शृणु देवि
परं गुह्यं व्रतानामुत्तमं व्रतं ॥८॥ [redacted] न कस्यचिन्मयाख्यातं भुक्ति पमः ॥२॥
मुक्तिप्रदायकं ॥ येन वै कथ्यमानेन पापं विलयतां व्रजेत् ॥९॥ तदहं कीर्त्तयिष्यामि शृणुष्वैकाग्र
मानसा ॥ माघफाल्गुनकृष्णपक्षे तु सकामा या चतुर्दशी ॥१०॥ शिवरात्रिस्तु सा ज्ञेया सर्वयज्ञोत्तमोत्तमा
दानैर्यज्ञैस्तपोभिश्च व्रतैर्वापि भवेदपि ॥११॥ न तीर्थैर्न तत् भवेत् पुण्यं यत् पुण्यं शिवरात्रिजं ॥ शिवर

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

त्रिसमं पुण्यं वृतं पापप्रणाशनं ॥१२॥ अज्ञानात्ज्ञानतो वापि कृत्वा मोहं समाप्नुयात् [illegible]
स्तेन रक्षं यांति घोरे षान्कृता कल्पो ॥१३॥ सर्वमाङ्गल्यकारिणी सर्वा शुभा [illegible] ॥ भुक्ति
मुक्तिप्रदा ह्येषा सत्यं सत्यं वरानने ॥१४॥ ॥पार्वत्युवाच॥ ॥कथं यम [illegible]
वं प्रजेत ॥ एतन्मे देवश्राश्चर्य्यं प्रत्यक्षं कुरु मे प्रभो ॥१५॥ ॥ईश्वर उवाच॥ [illegible] यथा
हं तं कथां पौराणिकीं शुभां ॥ यमदूता स न हन्ति [illegible] शिववसानेदायिनी ॥१६॥ कश्चिल्लासीत्पुरा
काले निषादस्थानि षड्रीयः ॥ प्रत्यन्तदेशवासी च [illegible] परि तिष्ठति ॥१७॥ [illegible] मान्नो वनत
तिष्ठन् कुटुम्बस्य च पोषकः ॥ महादुष्टो धनुर्धारी स्त्वा मांसः कृष्णकञ्चुकः ॥१८॥ [illegible]
णं लोकानां सदैव मृगयारतः ॥ एवंविधो निषादो सो चतुर्दश्यां [illegible] ॥१९॥ [illegible]
कदाचित्पार्श्वे देवताग्रे निरोधितः ॥ तेनापि देवताद्रष्टा जनानां [illegible] श्रुतं ॥२०॥ उपवासरतानां
च शिवः शिव शिवेति च ॥ दिनार्द्धं सनत्सा मुक्तः प्रातर्द्धन्यप्रदानं ॥२१॥ ततस्सोपि वनोद्देश
गत्वा हाहाभ्यं च कारह ॥ शिवः शिवः किमिति वै कुर्वन्ति च पुरे जनाः ॥२२॥ वनेगत्वा निरीक्ष्येत

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

न्तुर्दिह्युत्स्ततः॥ पश्चात्पदमार्गेण वन्याश्रमे मृगं प्रकारान्॥[illegible]॥ आहतस्तो धावतस्य ग्रामे निषेधु
प्रवेतसः॥ वनेस्य पर्वतं सर्वं भ्रमतस्तद्दिनं गतं॥२४॥ निकटे पि न [illegible] प्राप्ताः पलायन्ते मृगा
दयः॥ निराशो लुब्धको यावत्तावदस्तं गतो रविः॥२५॥ चिन्तयित्वा[illegible]लोपान्ते तत्तीरे जानि म
ध्यतः॥ उक्तं दक्षन्तुम्भा रब्धं ह्यात्मनोग्नि कारणात्॥२६॥ जानि मध्ये महालिंगं प्राप्तस्तत्त्वायं पु
वन्धुमन॥ तेन विवि[illegible]स्य पर्णानि त्रोटित्वा मार्गशोधने॥२७॥ क्षिप्तानि हस्तेन तेन भागे पतुर्लिंगस्य
मूर्द्धनि॥ न दिवा भोजनं जातं सं रुद्रस्याप्यभावतः॥२८॥ मृगान्नीरीक्ष्यतस्तस्य निद्रा नाशो व्यजाय
त॥ विल्वपत्रगतस्यापि यत्नेजीवघातनम्॥२९॥ करिष्यामि ह्यहं रात्रौ निश्चितां मम जीविकां॥
इत्थं विचिन्तयितस्तस्य प्रथम प्रहरो गतः॥३०॥ ततो जलार्थमायाता हरिणी गर्भसंयुता॥ यौवन
स्यास्वरूपा वस्त्रम पीना कुंशोभमा॥[illegible]॥ निरीक्ष्यान्तो दिशः सर्वा उत्पुच्छनयना [illegible]॥ [illegible] केन
पिसा दृष्टा वारण गोचर मार्गना॥[illegible]॥ वाराक्त संधितस्तेन एकदृष्टेन वेतसा॥ [illegible] वानु मः
पञ्जागिप्रहिनाभिषिवो परि॥[illegible]॥ शिवं शिवं सदा ध्यायन् वीतेन परिपीडिता॥ विल्वस[illegible]

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

गतो हृष्टो हरिणो लुब्धकस्तदा ॥ दृष्टा लुब्धकस्तेन सस्वरूपं कृतान्तस्य निष्ठिते ॥ दृष्ट्वा तत्र ... संधा
नं चिरं बाणास्पदुस्सह ॥ ३५ ॥ सा मृगी ... यया वा बालुब्धकं वाक्यमब्रवीत् ॥ ॥ हरिण्युवाच ॥ ॥ कि
रो भव महाव्याधस्त्वं जीवनिकृन्तक ॥ ३६ ॥ किमर्थं मां भवान् हन्ता कथयस्व मम प्रभो ॥ ॥ लुब्धक
उवाच ॥ ॥ सुमार्ऽकं कुम्बमे क्षुधयापीडितेऽधुना ॥ ३७ ॥ पोषयामि सहैवाहं श्वानिबालाहार भोजनैः ॥
यास्यं मम गृहे नास्ति तेनाहं हन्मि भो भने ॥ ३८ ॥ याम पृज्ञा प्रभावेन जागरे पोषरोगवरा ॥ वनस्थो
रानपापस्पनिर्भेसोऽलुब्धकस्तदा ॥ ३९ ॥ लुब्धकस्य तनोहृष्टा मृगी मानुषभाषिणीम् ॥ श्रोष्ठ
र्थं परमं गत्वा किंचिद्धर्मसमन्वितः ॥ ४० ॥ नियम्य बाणं संवृत्ते हरिणी वा सुभाषिणीम् ॥ ॥ लुब्धक
उवाच ॥ ॥ मया हि घातिजीवा... श्रुयमोऽश मम ध्वसा ॥ ४१ ॥ नं मृनानाहमी ज्ञानी पशूनां वनवासि
नाम् ॥ कस्मिन् वंशे समुत्पन्ना कस्मात्स्थानाद्धि हागता ॥ ४२ ॥ कथयत्वं प्रयत्नेन परं कौतूहलं हि मे
॥ ॥ हरिण्युवाच ॥ ॥ शृणु त्वं लुब्धक श्रेष्ठ कथयामि तवाखिलं ॥ ४३ ॥ पुरा जन्मपूर्वे महेन्द्रस्य स्वर्गे वा
के स्पवा अप्सरा ॥ अत्यन्त रूपलावण्य सौभाग्येन तु गर्विता ॥ ४४ ॥ सौभाग्य मत्त पुष्टाङ्गी ... नवा मद
गर्विता ॥ मयैव सत्कृता भर्त्ता हिरण्याख्यो महाबलः ॥ ४५ ॥ तेन सार्द्धं चिरं कालं मया भुक्तं यथे

नां५

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

विपकं ॥३॥

ष्मितं ॥ एकस्मिन्दिवसे व्याघ्रक्रीडन्त्यां च मया सह ॥४६॥ प्रन्नत्यं प्रेक्षितं दिव्यं शंकरस्याग्रत
स्तत ॥ यावत् गच्छाम्यहं तत्र तावन् दृष्टो हिरांकरः ॥४७॥ हे रे प्रेक्ष गतासि त्वं केन वा स्खलिता
शुभे ॥ किं त्वासो भोगपदर्प्पेण नागता मम मंदिरं ॥४८॥ सा त्वं कथय यत्तो भ्रमे नो वा शापं ददामि
ते ॥ शापभीत्या मया तत्र इत्युक्तं शंकराग्रतः ॥४९॥ मृगुदेव प्रवत्स्यामि शायायानुग्रहकारकं ॥ अ
स्ति भर्त्ता सम मे प्राणे ह्यानवो बलदर्प्पितः ॥५०॥ तेन सार्द्धं मया देव क्रीडितं निजमंदिरे ॥ तस्य भो
गेन लुब्धाहं नागता देव सादने ॥५१॥ तेनाहं नागता शीघ्रं सद्य हि संहारकारक ॥ [redacted] वचनं श्रु
त्वा स कोपेनावाक्यम ब्रवीत् ॥५२॥ ॥रुद्र उवाच॥ ॥ मनः कामातुरे नित्यं हि रात्या खलो भविष्य
सि ॥ त्वं मृगीनस्य भार्य्या वै भविष्यसि न संशयं ॥५३॥ स्पर्श्यो स्वर्गं तथा देवान्दानवं भोक्ष्य
सि ॥ रेऽइच निर्ज्जोले देपोन्तरण्या हारी भविष्यसि ॥५४॥ द्वादशाब्दानि भंडते भवितासु स्ववाजि
ता ॥ परस्य रातिपद्ये केन शापान्तश्च भविष्यति ॥५५॥ सद्य शापेन तीव्रेण प्रागता हि मया तले ॥ रामः
अनुग्रहः स्वर्यदन्नः शंकरेण यदुक्तया ॥५६॥ यदा कलि लब्धा धस्तु पस्त समसा निधिसंस्थितः ॥ ३

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

वाराणस्यामवसं प्राप्ता पूर्वजन्मस्मरिष्यसि ॥५७॥ ततस्तुर्णं गतास्त्वं दृष्ट्वा मोहमवाप्स्यसि ॥ शंक
रोपि मया दृष्टो वसत्यां कुत्र विह्वले ॥५८॥ ततो दुःखमनुप्राप्तं मांसमेदोविवर्जितं ॥ नाग
भर्त्तार्यं दुर्बलां मत्वा सुत्का मां शोऽभिहन्यतां ॥५९॥ पीनयौवनसंपन्नां बहुमांसमदोज्ज्वलां
॥ भोजनं सकुटुम्बस्य नवनूनं भविष्यति ॥६०॥ इपथ्यवाम्पोम्ह गोव्याधतव वांस्यागोबेऽमओ रा८
गमिष्यति प्रत्यूषे हन्त्या नेस्य विशेषतः ॥६१॥ गर्भं मुत्का पुनर्माधवालान्न्त्याग्रहतव ॥ श्री
पथ्यै गगामिष्यामि संदिप्त पवसखीजनं ॥६२॥ तस्यास्तद्वचनं श्रुत्वा व्याधो विस्मितमानसः
कष्टमेकं तदाश्यात्वा हरिणी वाक्यमब्रवीत् ॥६३॥ ॥व्याधोवाच॥ ॥नागमिष्यसि यद्य
न्यो जीवो वा सत्यवादिनि ॥ क्षुधया पीडितोऽहं वै कुटुम्बस्य विशेषतः ॥६४॥ प्रातस्त्वया मम
गृहे आगन्तव्यं पुनः पुनः ॥ श्रुत्वा विसर्पयंक्षत्वा यथा मे प्रत्ययो भवेत् ॥६५॥ पृथिवी वा पुरा

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MDF- Delhi

शि·के· दित्यः सत्ये तिष्ठन्ति देवताः॥ पालनीयं ततस्सत्यं मृगाङ्गने॥ इति तस्य वचनं श्रुत्वा गर्भार्त्ता स
॥३॥ मृगी तदा॥ वक्ष्ये सत्यप्रतिज्ञां वै व्याधस्याग्रे पुनः पुनः॥ ७॥ मृग्युवाच॥ ॥ द्विजो भूत्वा
तु यो व्याधवेदभ्रष्टोभिजायते॥ स्वाध्यायसन्ध्यारहितः सत्यशौचविवर्जितः॥ ८॥ गृह विक्र
यस्य विक्रेता अयाच्यस्य च याचकः॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि॥ ९॥ दु
ष्टवित्ते च यत्पापं धूर्त्ते वा ग्रामकूटके॥ वञ्चके वा विश्वासि च परदाररते नरे॥ १०॥ वेदवि
क्रयके वैव शास्त्रसम्बन्धिभोजके॥ मृतशय्याग्राहके च मातापित्रोरपोषके॥ ११॥ तेन
पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि॥ दानं दत्त्वा च यः श्लाघः प्रार्थितो न ददाति वा॥ १२॥
स्वदत्तां परदत्तां वा यो हरेत वसुन्धरां॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि॥ १३॥ रामः
देवद्रव्यं गुरुद्रव्यं ब्रह्मद्रव्यं हरेच्च यः॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि॥ १४॥ ॥३॥

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

मर्त्तारं स्वामिनं मित्रं त्यक्त्वात्मानं वालघातके ॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि ॥
७५॥ दीपेन दीपं यः कुर्यात् पादं प्रक्षालयेत्पदा ॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पु
नर्यदि ॥ ७६॥ गां विप्रं वन्धु स्त्री नारीं यो मारयति दुर्म्मतिः ॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छा
मि पुनर्यदि ॥ ७७॥ यत्पापं दारिद्रिके चैव यत्पापं दानकीर्त्तके ॥ तेन पापेन लिप्यामि ना
गच्छामि पुनर्यदि ॥ ७८॥ धूर्त्तेऽजितेऽप्रिये चैव परदारान्तु कीर्त्तने ॥ तेन पापेन लिप्या
मि नागच्छामि पुनर्यदि ॥ ७९॥ कृतघ्ने चैव कादर्प्ये च परपाकरते नरे ॥ तेन पापेन लिप्यामि
नागच्छामि पुनर्यदि ॥ ८०॥ सदाचारविहीने च परपीडाप्रदायके ॥ तेन पापेन लिप्या
मि नागच्छामि पुनर्यदि ॥ ८१॥ परपैशून्यपुत्रके च कन्याविक्रयकारके ॥ तेन न लिप्या पापे
मि नागच्छामि पुनर्यदि ॥ ८२॥ परापवादसंतुष्टे सर्वधर्म्मविवर्जिते ॥ तेन पापेन

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शिव॰क॰
५

लिप्यामि नागच्छामि पुनर्य्यदि ॥३४॥ वृषलीपतीनो वयत्यापं मातापित्रोर पोषके ॥ तेन पापे
न लिप्यामि नागच्छामि पुनर्य्यदि ॥३५॥ श्वान्मजां गुरुणसम्पन्नां समानेसहरो कुले ॥ न ददामि
वयस्कान्यां नरो वैज्ञानदुर्वलः ॥३६॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्य्यदि ॥ मृगीवाक्यं ततः
श्रुत्वा लुब्धको हृष्टमानसः ॥३७॥ संहृत्य वाणं संधानाम्मृगी सा हरिणी तदा ॥ तस्याम्मुक्तिप्र
भावेन कृतलिंगार्चने सति ॥३८॥ मृत्योः सोपान्तिका व्याध स्तन हृदयं ज्ञात्वा संशयः ॥ द्वितीय प्रहरे
प्राप्ते मध्यरात्रिगो तान्निविशि ॥३९॥ त्रुवं विवं विवं व्याधो वनि निद्रां लभते स्तु ॥४०॥ अपर मृगं प्राप्ता
काम्याक्री हरिणी तदा ॥४१॥ सन्त्रस्ता भयसम्भिन्ना पतिमन्वेषती नदा ॥ जातिमध्यस्थिते नापि
दृष्टा सा लुब्धकेन च ॥४२॥ तेन बिल्वस्य पत्राणि ओदयित्वा करे तथ ॥ हिमानि सहितो भागे लिंगो
परि नदा पतत ॥४३॥ तस्या वधार्थं व्याधेन वाणो धनुषि संधितः ॥ हृष्टपुष्टेक विज्ञेन कुटुम्बार्थह
संनम्मया म ॥४४॥ निशि सलुब्धको यावत्तावत्तां न स्या प्रमुच्यति ॥ तावन्मृगी सातं दृष्ट्वा लुब्धकं वाक्य ए म:
मब्रवीत् ॥४५॥ ॥ हरि स्तुवाच ॥ ॥ धनुर्द्धरम्हरणु व्याधसर्वसत्त्वविनाशक ॥ देहि मे वचनं हे कं ५

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

पश्चान्मां विनिपातय ॥९४॥ आसन्नहरिणीवाक्यं मार्गो नानेन लुब्धक ॥ समायाता र्थवानैव सत्यं कथ
यस्तु व्रत ॥९५॥ तच्छ्रुत्वा लुब्धकः शीघ्रं विस्मितः हृणमेव च ॥ तस्यास्तु याहृदी वाणी अस्यास्त्वेवनुनाहृदनी
॥९६॥ सा चैव ह्यागता नूनं प्रतिज्ञापालनाय वै ॥ ॥व्याध उवाच॥ ॥मृगि त्वं मे मृगी वाक्यं गता सानि
ज मंदिरं ॥९७॥ दत्वा मे वचनं सत्यं यो भवेत् सत्यवादिनि ॥ अहो राज्ञे कृतं कष्टं कुटुम्बार्थे मया निशि ॥९८॥
अधुना त्वां हनिष्यामि देवस्यस्मरणं कुरु ॥ व्याधस्य वचनं श्रुत्वा हरिणी दुःखपीडिता ॥९९॥ ॥हरिणु
वाच॥ ॥व्याधं प्राह हृदि ज्ञात्वा नु मां मां व्याध निपातय ॥ नास्ति मे कृतता मे देहे चैव ह्यधिरं मम ॥१००॥ तेजो
वलं यतः सर्वं निर्दग्धं गिरिहाग्निना ॥ अहं प्राणैर्वियुज्यामि भोजनं ते न जायते ॥१०१॥ वलवान्सु महान्
जो मे दोमांसपरिप्लुतः ॥ अयं तस्य पतीनां ह्लो मृगो ह्यत्रागमिष्यति ॥१०२॥ अहं तु दुर्वला नूनं मांसमेदो
विवर्जिता ॥ केवलं पापभाक् त्वं हि मम प्राणवियोजने ॥१०३॥ मार्गो नानेन ते व्याध आगमिष्यति सत्कु
टं ॥ तं हत्वा सुखभोजी त्वं तृप्तिश्चैव भविष्यसि ॥१०४॥ तयोक्ते लुब्धकः श्रुत्वा किं करोमीति चिंतयत् ॥ मृ
गी वृत्ते ह्य संदिग्धं निश्चयो यं परो मम ॥१०५॥ चिन्तयित्वेति स वृत्ते मृगी कामातुरी तदा ॥ ॥लुब्धक उवा

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शि॰वं॰क॰
६

वा ॥ प्रतिज्ञां वरव्याघ्रस्त्वं प्रत्ययो मे यथा भवेत् ॥ व्याधस्य वचनं श्रुत्वा हरिणी शोकविह्वला ॥ वक्ते
सत्यं प्रतिज्ञां वै व्याधस्याग्रे पुनः पुनः ॥१०७॥ ॥हरिण्युवाच ॥ ॥क्षत्रियस्तु रणं दृष्ट्वा संग्रामाद्यो
निवर्त्तते ॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि ॥१०८॥ परद्रव्यरतो नित्यं मायायुक्तोत्पसूय
कः ॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि ॥१०९॥ भेदयंति तडागानि वापीनां तु गवां मो(?)
तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि ॥११०॥ मार्गास्थानं नयुये(?) [illegible] सर्वसत्वभयंकरा
कारत्पजाति ये मार्गोपभूमन्त्यापासाथे नव ॥१११॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्यदि ॥
निंदंति ब्राह्मणान् ये वै ये वै वाश्रम निंदकाः ॥११२॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्य
दि ॥ क्षेत्रवृत्तिं गृहस्थाश्रमे ये विलुंपंति मोहिताः ॥११३॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्य
दि ॥ एतन्मे श्रुत्वा तु व्याधेन स्मातु(?) कातर हरिणा तु धृक(?) ॥११४॥ जलं पीत्वागता सा तु अदृष्टा सा
ऽभवत्तदा ॥ जालिमध्यगता सा पि द्वितीय प्रहरे गते ॥११५॥ पीडिता [illegible] प्रशोकेन तु ध्याय(?) ॥

रामः
६
रामः

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

दुःखमागतं॥ न भार्यया समं सौख्यं गृहे वापि वने पि वा॥ यथापि तान्न धर्म्मो स्ति नार्थकामौ हि शोभन॥ वृद्धत्वे पि नरो हं स्वभार्यावतिकीर्ति॥ प्रासादे
वित याहीनः कांतावारविरहिते॥ धर्म्मकामार्थकार्य्येषु पुंसां भार्या

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

प्रणीडितः॥ शिवं शिवं सदा स्मायन् नैनिद्रामुपलभ्यते॥ ११६॥ कांतं सुरार्द्धनं तेन प्रहरे प्रहरे
ते॥ त्रोटयित्वा तु पर्ष्यानि पुनर्दैवेन प्रयोजयेत्॥ ११७॥ वीक्ष्य ते सा दिशः सर्वा उत्पत्य च हरिणी
पतिः॥ सौभाग्यबलदर्पिष्ठो सदोन्मत्तो तिपरिप्लुतः॥ ११८॥ तं दृष्ट्वा वारामुच्यम्पमो वर्णभाग्येन तपवे
शायत॥ आकर्षं धनुस्तत्र व्याधः पुष्टेन चेतसा॥ ११९॥ वाणं मुञ्चति यावत् स तावत् दृष्टो मृगेन सो
कालरूपं तु तं दृष्ट्वा मृगश्चिंतापरायणो॥ १२०॥ निश्चितं सविता मृत्युर्व्याधरूपो हि सांप्रतं॥ मे
प्याः प्राणसमाना तावद्व्याधेनैव विनाशिता॥ १२१॥ तया विरहितस्यापि मम मृत्युर्भविष्यति॥ हा क
लं किं कृतं पापं यद्भार्य्यां सहायिनी॥ १२२॥ विदेशगमने वापि सैव विश्वासकारिणी॥ नास्ति
भार्य्यासमो बंधुर्नास्ति भार्य्यासमं सुखं॥ १२३॥ नास्ति भार्य्यासमो लोके नरस्यार्त्तस्य भेषजं॥
यस्य भार्य्या गृहे नास्ति साध्वी च प्रियवादिनी॥ १२४॥ अरण्यं तेन गंतव्यं यथारण्यं तथा गृहं॥
कार्य्यशरणसमाना तु भार्य्या सा मम जीविका॥ १२५॥ तया रजीतस्यापि जीवितं मम निष्फलं॥

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शि० व० क०
॥ ७॥

एवं संचिन्तयित्वा तु लुब्धकं वाक्यमब्रवीत् ॥१२६॥ ॥मृग्योवाच॥ ॥शृणु व्याध नरश्रेष्ठ आमि
षाहारतत्पर ॥ किंचित्पृच्छाम्यहं तावत्तु तत्सत्यं कथय स्फुटं ॥१२७॥ आगतं हरिणीयुग्मं केन मा
र्गेण यातं तत् ॥ त्वया विनाशितं नाथ सत्यं कथय मे पुनः ॥१२८॥ तस्यतद्वचनं श्रुत्वा लुब्धकः सोप
चिंतयत् ॥ असावपि न सामान्यो वर्तते कापि देवता ॥१२९॥ लुब्धकस्तु ततः सत्यं तस्याग्रे वाक्य
मब्रवीत् ॥ ॥लुब्धकोवाच॥ ॥गते वा तेन मार्गेण प्रतिज्ञाय ममाग्रतः ॥१३०॥ ताभ्यां दत्तो मे
जनार्थं मम त्वं नात्र संशयः ॥ अधुना त्वां हनिष्यामि नहि मोक्ष्यामि कर्हिचित् ॥१३१॥ ॥मृग्यु
वाच॥ ॥तत्सत्यं कीदृशं व्याध ताभ्यां युक्तं तवाग्रतः ॥ येन ते प्रत्ययो जातो मुक्तं तच्च हिरणीद्व
यं ॥१३२॥ ते गते केन मार्गेण येन मुक्ते त्वया पुनः ॥ ॥व्याधोवाच॥ ॥गते ते तेन मार्गेण ह्यस्य
मास्त्रमपरं प्रतीति व्याधेन कथिताः सर्वे ये कृताः शपथाः पुरा ॥ ततः श्रुत्वा वचस्तस्य मृगी पिहृ
ष्टमानसः ॥१३४॥ ॥मृग्योवाच॥ ॥ताभ्यां यदुक्तं भो व्याध तत्करोमि न चान्यथा ॥ भार्या क्रतुम

राम:
॥ ७॥

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

तीमेऽद्य क्रमान्नाहं वसांप्रतं ॥ १३५ ॥ भुक्त्वानां स्वाम्यगैर्तो भ्राता प्यवसखीजनं ॥ गच्छ येरगामि
ष्यामि गृहं तेनाग्रसंश्रयः ॥ १३६ ॥ माधउवाच ॥ अश्रुसत्यं वदसे धूर्त विप्रलारयसेव मां ॥
तातो मन्युस्फुरं स्तगतं आगच्छति कोऽस्य धीः ॥ १३७ ॥ माधस्य वचनं श्रुत्वा ... लोवाक्यमब्रु
वीत् ॥ मृगउवाच ॥ शापथान्वैवरिष्यामि यथा ते प्रत्ययो भवेत् ॥ ... भर्त्तारं वंचयेद्या
स्त्री स्वामिनं वंचयन्नरः ॥ मित्रं च वंचयेद्यस्तु गुरुद्रोहं करोति यः ॥ १३९ ॥ सरसे गिरसैंधस्तु
स्नेहभेदं करोति यः ॥ भेदयेद्व्रतदानानि प्रासादं पातयेत्तु यः ॥ १४० ॥ प्रकाससरीलायश्च विप्राः
क्रयविक्रयकारकाः ॥ संध्यास्नानविहीना ये वेदशास्त्रविवर्जिताः ॥ १४१ ॥ मद्यपस्त्रीसम्पा
पुत्काः परपैशून्यसूचकाः ॥ शूद्रान्नभोजिनो विप्रा रसविक्रयकारकाः ॥ १४२ ॥ तेन पापेन लिप्यामि
नागच्छामि पुनर्य्यदि ॥ मद्याज्यविक्रये यस्तु शूद्रोऽपि मदमोहितः ॥ १४३ ॥ गां च स्पृशति पादेन उद्दिता
र्के पुष्पधाति ॥ एकाकी मिष्टमश्नाति सवेदाडोलउच्यते ॥ १४४ ॥ मातापितरो भरकः क्रियालुप्ति
रययाचकः ॥ कन्याऽस्योपजीवी च देवब्राह्मणनिंदकः ॥ १४५ ॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुन

Jagannāth Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शि॰का॰ यो दिशायषष्ठेत्सरहीनं तु लक्षणेन विवर्जितः ॥१४६॥ रथ्यां पर्य्यटमानो वै वेदमुज्झित्य येन तु यः ॥ विप्रस्य पठ
८ मानस्य वा सङ्कलं त्मत्र नृतयहि ॥१४७॥ तेन पापेन लिप्यामि यद्यहं नागमे तु नः ॥ पचपक्व द्रव्यं विनिः
क्षिप्य कृत्मानेसमाश्रितः ॥१४८॥ वेश्यारताः सदा हेव देवदाय्य निवारकाः ॥ तन्मांस्य पतितये नित्यं
स्त्रीपुंभध्येप्रमोजकाः ॥१४९॥ तेन पापेन लिप्यामि नागच्छामि पुनर्य्यदि ॥ अथ किं बहुनोक्तेन भो
क्तुं यत्कतवाञ्जनः ॥१५०॥ यदि नायामि ते योहं मसत्यं भवेत्तवं ॥ तेन वाक्येन संतुष्टो व्याधो सौ वि गप
नैवालम्बथः ॥१५१॥ सन्ध्या तां न संहृत्वां वारांमगोमुक्तो गृहं प्रति ॥ जलं पीत्वा तु तुष्टो हरिणो मनप्र संतुप
मि ॥१५२॥ गतो सौ तेन मार्गेण आगतं येन मण्डीज्यम ॥ प्रस्पृष्ठ बिल्वपत्राणि त्रोटितानि लुब्धकेन
वा ॥१५३॥ अज्ञानाच्छिवलिंगे तु प्राप्ति मानि समन्ततः ॥ शिवं शिवं सदा ध्यायन्वा निस्तीर्ज सम:
लमध्यगः ॥१५४॥ उदिते सूर्यबिंबे तु अज्ञानात्सागरे स्थितः ॥ पापमुक्तो भवद्रात्रौ शिवरात्रि
प्रभावतः ॥१५५॥ यावन्निरीक्षते तत्र निराशो भोजनं प्रति ॥ तावन्मृगी समायाता अन्याहि ८

तो

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शुभिर्हता ॥१५६॥ दृष्ट्वा मृगीं तदा व्याधो वाणं धनुषि संदधे ॥ यावन्मुंचति वाणं तु तावत्सोवाच
तं मृगी ॥१५७॥ मा वाणं मुंच धर्म्मात्मन्वध्यम्मम्यालयस्तु प्रतं ॥ अहं त्ववध्या सर्वेषां सर्वशास्त्र
निदर्शन ॥१५८॥ स यानं मे पुनाशाको स्तनन्दो व्याधिपीडितां ॥ नहन्याद्भ्रमगर्भ्भं च मृगीं श्वापि
शुभिर्युता ॥१५९॥ अथ तं धर्म्ममुत्सृज्य मां वधिष्यसि मानद ॥ वालकान्संगृहे त्यक्त्वा आगमिष्याम्य
हं पुनः ॥१६०॥ या स्त्री भर्त्तारमुत्सृज्य परपुंसि रता सदा ॥ तस्याः पापेन लिप्यामि यद्यहं नाग
मे पुनः ॥१६१॥ तेन व्याधेन संमुक्ता जगाम निज मन्दिरं ॥ व्याधो पि सत्वरं तस्याः स्वगृहं प्रत्यु
पस्थितः ॥१६२॥ सर्वेषां वचनं ध्यायन्मृगानां सत्यवादिनां ॥ एतेषां वधको नित्यमहं यास्यामि
कां गतिं ॥१६३॥ क्रमाद्गृहं समायातो दृष्टः क्षुधितवालकैः ॥ नानन्नमांसं गृहे तस्य भोजनं ये
न जायते ॥१६४॥ निराभिषं वृतं दृष्ट्वा जरमुक्तापि निराशतां ॥ लुब्धकोपि न दत्तं तेषां वाक्य
निसंस्मरन् ॥१६५॥ न भोजनं नैव पानं प्रालमत्त विस्मयान्वितः ॥ तानहं न वधिष्यामि सत्त्वाकाम

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शि॰रा॰ नुस्मरन ॥६६॥ लुब्धकेन तदा लेमुक्तो सो वापथैः कृते ॥ सखासुमंत्रेन संप्राप्तं येन तद्धरिणी हृये
॥६७॥ स घः प्रसूता एकाव द्वितीयारतिलालसा ॥ तृतीया विस्मयायाता बालकैः परिवारिता ॥६८॥
९ सर्व्वाश्वताः समायाता मरणो कृतनिश्चयाः ॥ परस्परे राजल्यंति लुब्धकस्य विवेहितं ॥६९॥ तां मृगो पि
रनी भुक्त्वा सा मृगी मनुलालसा ॥ भुक्त्वा तां हरिणः पश्चादेतत्वाक्यमथाब्रवीत् ॥७०॥ स्थाने त्वया मन
पुष्याभिः कर्त्तव्यं प्राणरक्षणं ॥ ॥मृग उवाच॥ ॥लुब्धको व्याघ्रसिंहेभ्यो बालकान् परिरक्षितुं ॥७१॥
अहमत्र समायातः पापथैरभियंत्रितः ॥ अस्या रतिप्रदानाय पुंसः संतानहेतवे ॥७२॥ स्त्रत्रु मतिव
यो भार्य्याम् ऋतुं इन्ने न मोहितः ॥ भ्रुणहत्या भवेत्तस्य धर्म्मस्तस्य निरर्थकः ॥७३॥ संतानात् स्वर्गमाप्नोति इ
ह कीर्त्तिश्च जायते ॥ संततिर्य्यैः तः पात्या स्वर्ग्मोक्षप्रदायिनी ॥७४॥ अपुत्रस्य गतिर्न्नास्ति स्वर्गो नैव च
नैव च ॥ येनकेन प्युपायेन पुत्रमुत्पादयेत्सुधीः ॥७५॥ मया तत्रैव गंतव्यं यत्र व्याधस्य मन्दिरं ॥ सत्यं तु पाल
सवे २ नीयं मे धर्म्मो यत्र स्थितः ॥७६॥ ॥मृग्य ऊचुः॥ ॥ वयमप्यागमिष्यामस्त्वया सार्द्धं मृगोत्तम ॥ अस्माकं म
रणं न्याय्यं भर्त्ता साकं सदा प्रभो ॥७७॥ यथा तत्र प्रियं कांतं न स्मरामः कदाचन ॥ न कार्य्यमपि मे कां राम:
तजीवितेन त्वया विना ॥७८॥ दीना मां पतिहीनानां जीवितैः किं प्रयोजनं ॥ मितं ददाति हि पिता मितं ९

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शोलामितं सुतः ॥१७९॥ अमितस्य प्रदातारं भर्त्तारं कोन पूजयेत् ॥ अपि दृष्ट्यसुता नारी बहुपुत्राप्यहो हता
॥१८०॥ यो ह्यासौ बन्धुवर्गस्य पतिहीना तु शंकिनी ॥ वैधव्यं सहसा दुःखं स्त्रीणां नान्यं न विद्यते ॥१८१॥ धन्या
ता योषितो या स्तु म्रियन्ते भर्तुरग्रतः ॥ नाथं भीवाध्यते वीरा नाव कं स्खलते रथः ॥१८२॥ नापतिः सुखिनो नार्यः
पुत्राणां तु ष्यते इता ॥ निर्द्रव्यो व्यसनी वृद्धो व्याधितो विफलस्तथा ॥१८३॥ पतितः कृपणो वापि स्त्रीणां भर्त्ता
परा गतिः ॥ एताविलप्यतोः सर्वो पर तोहं तानि स्त्रुयाः ॥१८४॥ तासां वाक्यं मृगः श्रुत्वा हृदि चिन्तापरो भवत् ॥
॥ भगउवाच ॥ सर्वथा चिन्तितव्यं मया माधस्य मंदिरं ॥१८५॥ एकतः सत्यरक्षा च कुटुम्बस्य सयोन्यतः ॥
यदि यास्यामि नैव कुटुम्बस्य लयो भवेत् ॥१८६॥ नो वा यास्यामि नैव मम सत्यं गमिष्यति ॥ वरं पुत्रस्य म
रणं भार्य्याणां ह्यात्मनस्तथा ॥१८७॥ सम्यक्कुलान्तरेणूनं स तान्नोरौ रवं व्रजेत् ॥ तस्मात्सत्यं पालनीयं नरै
श्रेयोर्थिभिः सदा ॥१८८॥ सत्येन लभ्यते लपतिरपीसत्येन संस्थिता ॥ सत्येन वायवो वान्ति सर्वं सत्ये प्रतिष्ठि
तं ॥१८९॥ एवं संचिन्त्य हरिणो धर्म्मे हृदि मनो रमान् ॥ ताभिः शाविशुकैः सार्द्धं ह्याश्रमान्न रसाणाघ
यो ॥१९०॥ तस्मिंस्तु सरसि स्नात्वा कर्म्म न्यासं च कुर्वतः ॥ तत्र ह्य लिंगं नमस्कृत्य हृदि ध्याय सदाशिवं ॥१९१॥
सर्वं घं पेयं च यत्किं चिन्मैथुनं भोगमेव च ॥ कामं क्रोधं च नाणां लोभं मायां ज्ञानं विनाशितं ॥१९२॥ मुक्त्वा सर्वमस्म

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शि·क· सत्रलुब्धकाभिमुखोययौ॥तस्यभार्य्याःसपुत्राश्चमरणेकृतनिश्चयाः॥१८२॥तस्यमार्गेतु
१० संयत्तलपपरलग्नाग्रजान्विता॥भार्य्यापुत्रैःपरिवृतोमृगस्तद्देशमागतः॥[illegible]॥कैधारौवा
लकेर्दृष्टोलुब्धकोवाक्ययत्रतिष्ठति॥मृगस्तद्देशमागम्यकुटुम्बेनसमन्वितः॥१८४॥
मृगउवाच॥ ॥पालयन्सत्यपेक्षानिलुब्धकंवाक्यमब्रवीत्॥जहिमांप्रथमंव्याधपश्चा
देताःक्रमशोवध॥१८५॥वालकास्तुततःपश्चाद्धूनमांमाविलम्बयः॥व्याधानांतुमृगाम
स्तानदेषोनेऽस्तिकश्चन॥१८६॥व्याधस्वर्गंविद्यास्यामःपुरूतनैरस्पृश्यात्तपापि
नकुटुम्बस्यप्राणयात्राभविष्यति॥१८७॥एतच्छ्रुत्वातुवचनंमृगेनपरिभाषितं॥आत्मानंनि
न्दयित्वातुलुब्धकोवाक्यमब्रवीत्॥१८८॥ ॥व्याधोवाच॥ ॥अहोमृगमहासत्वगच्छगच्छस्व
आश्रमंस्व॥आमिषेणनमेकार्येपुत्राक्षामनदूविष्यति॥१८९॥जीवानांघातनेपापवन्धेनेतज्ञे राम·
नतथाजितंमापकीदृशा मिकुटुम्बार्थेकर्मवनम॥२०॥धर्माराणवद्याम्मूलंसत्यंप्राणरक्षानतथा १०

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

पितरः ॥ त्वं गुरुः मम धर्मात्मा उपदेष्टाधुना मम ॥ [illegible] गच्छ गच्छ मृगश्रेष्ठ कुटुम्बेन समन्वितः ॥
कर्मण्यस्मिन् महत्कृत्वा बालस्य कारामिलागतः ॥ [illegible] हन्यतां हन्यतां शीघ्रं न ते पापं भविष्यति ॥ मया द
त्ताः पुरा वाचा त्वया वध्योऽत्र निश्चितं ॥ [illegible] एतच्छ्रुत्वा तु वचनं लुब्धको वाक्यमब्रवीत् ॥ ॥ [illegible] ॥
त्वं बंधुस्त्वं गुरुस्तात त्वं माता त्वं पिता सुहृत् ॥ [illegible] मया भग्नानि शास्त्राणि त्वत्कृते मायादिके मनः ॥ कस्य
भार्या सुताः कस्य कुटुम्बं कस्य को हितः ॥ [illegible] ते स्वं स्वं कर्म भुंजंति मृग गच्छ यथासुखं ॥ इत्युक्त्वा लुब्धक
स्तूर्णं भक्त्या वाप्य रारैस्सह ॥ [illegible] मृगं प्रदक्षिणीकृत्य नमस्कृत्य महामापव ॥ एतस्मिन्नंतरे नेदुर्देवदुं
दुभयो स्वमाः ॥ [illegible] आकाशात् पुष्पवृष्टिस्तु पपात सुमनोहरा ॥ देवदूताः समायाता विमानं गृह्य
शोभनं ॥ [illegible] ॥ [illegible] ॥ अहो व्याध महासत्त्व सर्वसत्त्वभयंकर ॥ विमानमिदमारुह्य सदे
हः स्वर्गमाप्नुहि ॥ [illegible] ॥ शिवरात्रिप्रभावेन पातकं ते क्षयं गतं ॥ उपवासं तु संजातो रात्रौ जागरणं कृतं
॥ [illegible] ॥ यामे यामे कृता पूजा प्रज्ञाने शिवलिंगके ॥ सर्वपापविनिर्मुक्तो गच्छ त्वं शिवमन्दिरं ॥ [illegible] ॥ विमा
नं त्वं समारुह्य सन्त्याज्य गिरिविंबुज ॥ मृगराज महासत्त्व भार्यापुत्रसमन्वितः ॥ [illegible] ॥ भार्याउभयस
पुत्रो न ह्रजेपदमाप्नुहि ॥ नक्षत्रमानुनक्षत्रं लोके ख्यातं भविष्यति ॥ [illegible] ॥ एतच्छ्रुत्वा तु सर्वे लुब्धके न
समन्वितः ॥ विमानानि तदारुह्य नक्षत्रपदमागतः ॥ [illegible] ॥ हरिणी शितयश्चैव पश्चात् मृग एव च ॥ ता

Jagannath Bhattarai Collection. Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

CC-0. Digitized by eGangotri and MIDF- Delhi

शिवरात्रि ॥२२॥ रात्रिव्रतयस्य संप्रोक्तो मृगव्याधेन तद्देयुते ॥ २४ ॥ सबालश्च समार्यश्च मृगश्चैव तथैव च ॥ मृगव्याधविपदं स्व
प्रसन्त्यवाकाप्यु आवतः ॥ २५ ॥ मृगनामा नक्षत्रं दृश्यते ऽद्यापि मानवैः ॥ उपवासं करिष्यन्ति जाग
रेण समन्वितं ॥ २६ ॥ सूत उवाच ॥ शास्त्रमार्गेण तेषां वै क्रियेत संशयः ॥ शिवरात्रिसमं नास्ति व्रतं पा
पभयापहं ॥ २७ ॥ यः कृत्वा सर्वपापेभ्यो मुच्यते नात्र संशयः ॥ स च प्रगोतितिनरे हो एन लक्षुतो पाख्यान
मुत्तमं ॥ २८ ॥ नरस्य देहस्य यत्पापं तन्नस्य तत्क्षणाद्धि लयं व्रजेत् ॥ २९ ॥ ॥ इति श्रीशिवपुराणे शिवरा
त्रिव्रतकथा समाप्ता शुभमस्तु ॥ ॥ श्रीशाके १७५५ विजि भाद्र कृष्ण १३ तेज ५ लिखितं श्रीभुव
नेश्वर शर्म्मणः शुभमस्तु भूयात् ॥ ॥ श्रीशिवाय नमः ॥ ॥ श्रीभवान्यै नमः ॥ ॥ ॥

राम ॥२२॥

Jagannath Bhattarai Collection: Nagarjun-7, Kathmandu, Nepal

This PDF you are browsing is in a series of several scanned documents containing the personal colleciton of Jagannath Bhattarai ji from Kathmandu, Nepal.

CV:

Jagannath Bhattarai
Date of Birth: 31 December 1960
Place of Birth: Kathmandu, Nepal
Address: Nagarjun (Ramkot), Kathmandu

Educational Qualifications
Bachelor of Science (B.Sc.) – Major in Biology
Master's Degree – Sociology & Anthropology
Shastri (Ongoing) – Balmiki Vidyapeeth

Professional Experience
Government School Teacher (Madhyamik Pratham Shreni)
Taught at Secondary Level (Madhyamik)
Taught at Higher Secondary Level (Uchcha Madhyamik)
Served as Head Teacher
Led academic and administrative development
Strengthened institutional performance and student outcomes

Areas of Interest
Sanskrit Vyakaran
Spiritual & Philosophical Studies
Educational Leadership

Digitization by eGangotri Trust
Funding by MIDF, New Delhi